

אבות תקנום

תמצית סוגיות ה"דף היומי"

מתוך "דרך ישרה" מסכת מכות

דפים ב - ח, פרשת חיי שרה תשע"ח

דרך ישרה תמצית הדף

פרק קמ"א - כ"ל העדים

דף ב

חילוק העונשים בעדים זוממין 1. כל הזוממין מומתים באותה מיתה שזממו, שנאמר ועשיתם לו כאשר זמם. 2. בזנות בת כהן שהיא בשריפה, זוממיה בחנק כדין בועלה. 3. היכן שלא שייך דין הזמה העדים לוקים, כגון בעדות על כהן שהוא בן גרושה. וילפינן מקרא והצדיקו והרשיעו, ולא מלא תענה. המקרים שעדים זוממין נענשים במלקות, ומ"ט: 1. כהן שהוא בן גרושה, שנאמר לו ולא לזרעו, ולו בלי זרעו לא זמם לעשות. וא"א ללמוד בק"ו מהמחלל עצמו, דא"כ בטלת תורת זוממין. 2. גלות, שנאמר הוא ינוס ולא זוממין. וא"א ללמוד בק"ו ממזיד, משום דהיא הנותנת, שיגלו ע"מ שיתכפרו. 3. לא משלמין כופר, דכופרא כפרה. 4. לא נמכרין בעבד עברי, שנאמר ונמכר בגניבתו ולא בזממו, ואפילו כשאין לשלם לא לגנב ולא לעדים. 5. לר"ע לא משלם בהודאתו, משום דהוי קנס, שהרי לא עשו מעשה ומשלמים.

השומא בכופר, לרבנן דמי ניזק ולר"ש בריב"ב דמי מזיק, ופליגי 1. כופרא ממונא או כפרה, ודחי דלכו"ע כפרה. 2. גז"ש דקרא השתה ש"מ בדניזק. 3. מקרא פדיון נפשו ש"מ בדמזיק, ודחי בדמי ניזק נפדה המזיק.

דף ג

עד זומם משלם לפי חלקו, מאי קאמר 1. כל אחד משלם חצי, ודחי הרי כבר נאמר משלשין בממון. 2. עד אחד שהוזם לבדו ישלם חלקו, ודחי דבעינן שיזומו שניהם. 3. באומר עדות שקר העדתי, ודחי שאינו יכול לחזור ולהגיד. 4. מודה שהעידו והזומו בב"ד, ודחי דלא אתי כר"ע. 5. למסקנא כנ"ל ואומר שכבר חויבו ממון, וקמ"ל שמתחייב חצי אף שחבירו אינו מחויב בעדותו.

אופן השומא 1. מעידים שגירש ולא נתן כתובה, אומדין כמה היו משלמים מספק על כתובתה. ופליגי האם שמין בבעל, או שמשלמים הכל פחות מטובת ההנאה שהאשה היתה מקבלת. 2. מעידים שלוח לשלושים יום במקום לעשר שנים, אומדים כמה אדם היה נותן בכדי שיהיו בידו אותם המעות עד עשר שנים.

שמועות ר"י אמר שמואל 1. מלוה את חבירו לעשר שנים, יש שתי לשונות האם שביעית משמטתו או לא. והא דשייכא הלואה לעשר שנים במשנה, איירי במשכון או פרוזבול. 2. האומר ע"מ שלא תשמטני שביעית משמטתו מפני ששיקר, אבל ע"מ שלא תשמטני בשביעית לא משמטתו משום שאפשר להתנות עמש"כ בתורה. וה"ה באונאת מכר. 3. הפותח בית הצואר בשבת חייב חטאת, ושונה ממוגפת חבית דשרי, משום דהתם אינה חיבור. 4. שלשה לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין ונראים כיון לא פוסלים את המקוה, דאזלינן בתר המראה ונקרא יין מזוג. 5. חבית מים שאובין שנפלה לים, הטובל שם לא עלתה לו טבילה וכן כבר תרומה שנפל לשם נטמאת, אבל בנהר טהורים.

סתם הלואה שלושים יום, והטעם 1. במלוה בשטר, דלא יטרח לכתוב שטר לזמן מועט. 2. במלוה על פה, דילפינן מקרא שנת השמיטה שסתם הלואה נשמטת מלתבעה עד שנה, ושלושים יום בשנה נחשבים לשנה.

פרק ד

מחלוקת ר"י בן נורי ורבנן בפסולי מקוה ע"י שנפלו לשם שלשה לוגין מים שאובין 1. ברישא שנראים כיון, אי איירי בחסר קורטוב נחלקו האם הולכין אחר המראה או לא, ואי איירי בשלמים כו"ע כרב דהולכים אחר המראה. 2. בסיפא ודאי איירי בשלשה לוגין חסר קורטוב ונפל חלב ונראה כמים, ונחלקו האם פסול במראה מים אף שאין בהם שיעור לפסול.

לר"מ לוקין משום לא תענה בנוסף לתשלומין או למלקות, ופליגי 1. הטעם, רבנן ילפי רשעתו דמחויב משום רשעה אחת, ור"מ למד ממוציא שם רע דלוקה משום לא תענה ומשלם. 2. אזהרה לעדים זוממין, לרבנן מלא תענה, ולר"מ שנאמר ולא יוסיפו. 3. הכרזה, לכו"ע מישמעו ויראו.

מנין דלוקין על לאו שאין בו מעשה 1. ילפינן ממוציא שם רע, ודחי דחמור דאף לוקה ומשלם. 2. מעדים זוממין, ודחי שצריכים התראה. 3. למסקנא בצד השוה מתרוייהו, וא"א לדחות דתרוייהו הוו קנס או שיש בהם צד חמור.

פרק ה

דין משלשין 1. משלשין בממון, כיון שמצטרף. 2. במלקות אין משלשין, בגז"ש רשע ממיתה שאינה למחצה, או דבעינן כאשר זמם וליכא.

בעינן שיאמרו המזימים עמנו הייתם, והמקרים: 1. אמרו שהרג במזרח בירה והעידו שהיו במערב בירה, אומדים אם ניתן לראות משם למזרח או לא, וקמ"ל דלא חישינן לנהורא בריא. 2. וכן במעידים שראו בבוקר בסורא ונראו בצהרים בנהרדעא, רואים אם אפשר שיבואו, וקמ"ל דלא חישינן לגמלא פרחא. 3. העידו שהרג ביום ראשון והוזמו ע"י עדים שהעידו שהרג ביום אחר נהרגין, כיון שעל אותו הזמן לא מחויב הריגה ויכל להודות, וה"ה בקנס שהמודה בו פטור. 4. במקרה כנ"ל והעידו על גמר דינו העדים פטורים, כיון שבשעת העדות כבר היה מחוייב במיתה או תשלומין.

אשה שהביאה שתי כתות עדים והוכחשו וכת שלישית לא הוכחשה, לר"ל הוחזקה להביא עדי שקר, ולר"י כשרה מכיון שעדים אלו לא הוחזקו בשקר. ופליגי 1. להו"א ר"ל בשיטת רבי יהודה שאומר איסטטית היא זו, ור"י בשיטת רבנן שמכשירים את העדים. 2. דחינן דאתו ככו"ע: לר"ל אף רבנן יודו שפסול, כיון שהאשה מחפשת לשכור עדי שקר. 3. לרבי יוחנן אף ר"י יודה שכשר, דהאחרונים הם יודעים את העדות ולא השאר.

עדים זוממין חייבים דווקא קודם שהרגו ולא לאחר מכן משום שאין מזהירין ולא עונשין מן הדין. וילפינן

1. במשנה, כאשר זמם לעשות לאחיו דווקא אם קיים, ונפש בנפש אתי דבעינן שיגמר הדין על פיהם. 2. בחייבי מלקות, ילפינן גז"ש רשע. 3. בחייבי גלויות, ילפינן גז"ש רוצח.

ג דף ו

הטעם שפירט הכתוב שלשה עדים 1. לת"ק דאפילו שנים מזימין שלשה. 2. לר"ש לומר דנהרגין רק אם נמצאו כולם זוממין. 3. לר"ע להחמיר על השלישי שאף הוא נהרג. 4. נמצא אחד קרוב או פסול עדותן בטלה, ופליגי אי דווקא בדיני נפשות וכששניהם התרו, או אף בממונות.

מדוע לא אמרינן דיצטרפו לעדים ותפסל העדות 1. הרוג, כשהרגו מאחוריו. 2. נרבע, כנ"ל. 3. הורג ורובע, ולמסקנא כולוהו ילפינן מקרא יקום דבר דאיירי דוקא במקיימי הדבר.

דיני עדות מיוחדת 1. כשלא רואים אלו את אלו עדותן פסולה, שנא' לא יומת ע"פ עד אחד. 2. אפילו ראו בזה אחר זה בחלון אחד, במעשה של בעילת ערוה. 3. המתרה מצרף את העדים. 4. בדיני ממונות כשרים, וקשיא א"כ בנפשות יצילו מלהרוג את הזוממים.

קרא על פי שנים עדים 1. לר' יוסי דצריך ששתי העדים יתרו בו, וי"א דסגי אף במותרה מפי הנהרג או כאשר יודע שאסור. 2. שסנהדרין לא תשמע ממתורגמן, אבל להשיב לעדים ע"י תורגמן שרי.

דיני א"י וחז"ל 1. עדים שהעידו שנגמר דינו של פלוני לא סותרין את דינו, חוץ מהעובר לא"י מחז"ל, מפני זכותה של א"י. 2. סנהדרין נוהגת בא"י ובחז"ל שנאמר בכל מושבותיכם, אך בא"י צריך ב"ד בכל עיר ובחז"ל סגי בכל פלך.

ההצלה בדיקות העדים 1. האם בדקו את ההרוג מ"ח טריפות. 2. שמא במקום שחדר הסייף היה מקודם נקב. 3. האם ראו בבעילה כמכחול בשפופרת, ולרבנן סגי שייראו כמנאפים.

הדגן עלך פרק קמח למכות!

פרק טני - אלו הן הגולין

ג דף ז

הפטורים מגלות ומנין 1. דרך עליה, שנאמר ויפל עליו. 2. בשגגה, פרט לאומר מותר. 3. בבלי דעת, פרט למתכוון להרוג בהמה גוי או נפל והרג בר חיובא. 4. בפתע, פרט לקרן זוית. 5. בלא איבה, פרט לשונא. 6. בירידה לצורך עליה פליגי אם חייב, וילפינן לחייבו מהשליך עליו. 7. בלא צדיה, כשהלך לצד אחר. 8. ואשר לא צדה, כשנזרק רחוק יותר. 9. יער, שיש רשות לניזק ולמזיק להכנס לשם.

נשמטה תחתיו שליבה מהסולם פליגי אי חייב או פטור, והחילוק מתי חייב 1. פליגי בירידה לצורך עליה. 2. לכו"ע הוי בדרך עליה, וחייב בניזקין. 3. לגבי גלות, ואיירי בהתליע. 4. בלא התליע, אך אינו מהודק.

מחלוקת רבי ורבנן 1. נשמט הברזל מקתו והרג, רבי פוטר וחכמים מחייבים. 2. יצא קיסם מהעץ המתבקע, רבי מחייב וחכמים פוטרם. ומחלוקתם בקרא ונשל העץ דלרבי יש אם למסורת וקרין ונישל וקשיא דסובר אם למקרא, אלא יליף מגז"ש שנאמר עץ למעלה.

ג דף ח

הטעם דזורק אבן לרה"ר גולה 1. לרה"ר, קשיא דהוי מזיד. 2. סותר כותלו, איבעיא ליה לעיוני. 3. סותר

בלילה, ג"כ צריך לעיוני. 4. איירי ביום וסתר לאשפה, וקשיא דממ"נ הוי פושע או אנוס. 5. למסקנא לאשפה שנפנים בה בלילה ויש הנפנים בה ביום.

דיני זורק אבן 1. זרק לרה"ר גולה, בסותר כותלו לאשפה שנפנים בה בעיקר בלילה. 2. הוציא הנהרג ראשו אחרי שזרק את האבן פטור, שנאמר ומצא, דומיא דיער שהיה קודם. 3. זרק לחצירו פטור, כיון שאין רשות לניזק להכנס שם, ובעיני דומיא דיער.

האופנים ברשות ומצוה 1. ילפינן מחטבת עצים דאיירי ברשות, וממעטינן אביו רבו ושליח ב"ד. ולא איירי בחטבת מצוה, שהרי אם מצא חטוב אינו חוטב וכן אינו דומיא דיער. 2. האב המכה את בנו לא נחשב לרשות, כיון דאפילו אם בנו גמיר מצוה להכותו. 3. החיוב בטומאת מקדש שנאמר אשר יטמא לא איירי רק בטומאת רשות, דמרבין נטמא למת מצוה מקרא דעוד טומאתו. 4. מקרא בחריש ובקציר תשבות ילפינן דקציר העומר שהוא חובה דוחה שבת, והחרישה רשות משום דלעומר אין מצוה לחרוש, וכן מצוה לקצור לקרבן העומר.

סוגי האנשים וחובתם בגלות 1. האב גולה בהריגת הבן, כשמלמד שוליא דנגרי וכשכבר יודע אומנות. 2. הבן גולה בהריגת האב, והא דממעט מכה אביו מקרא מכה נפש אתי כר"ש דחנק חמור מסייף, או אתי למעט דאין גלות על עשיית חבורה באביו. 3. עבד וכותי גולה ולוקה על ע"י ישראל. 4. גר תושב גולה ע"י גר תושב ולא ע"י ישראל.

ישראל לוקה ע"י עבד וכותי, האופן 1. אם קללו, ודחי דאינו בכלל עמך. 2. העיד בו והזום, ודחי דעבד אינו מעיד. 3. למסקנא בהכהו פחות משו"פ.

שאלות לחזרה ושינון

דף ב

- א. דין משלשין (2) ומנין.
ב. המקרים בעמנו הייתם, והקמ"ל (4)
ג. המח' בהוכחה פעמיים, ובפלוגתא דר"י ורבנן (3)
ד. החיוב קודם עשיית הדין, ומנין (3)

- א. חילוקי העונשים בעדים זוממין (3) ומ"ט.
ב. המקרים שעדים זוממין נענשים במלקות, ומ"ט (5)
ג. המחלוקת בשומא בכופר, ובמאי פליגי (3)

דף ג

- א. הטעם שפירט הכתוב שלשה עדים (4)
ב. מדוע לא אמרינן דיפסלו את העדות (3)
ג. דיני עדות מיוחדת (4)
ד. קרא על פי שנים עדים (2)
ה. דיני א"י וחוי"ל (2)
ו. ההצלה ע"י בדיקות העדים (3)
הדרן!

המהו עד זומם משלם לפי חלקו (5)

- א. אופן השומא בממון (2)
ב. שמועות רב יהודה אמר שמואל (5)
ג. סתם הלוואה שלושים יום, מ"ט (2)

דף ד

פרק שני- אלו הן הגולין

א. המחלוקת בפסול מקוה (2)

ב. המחלוקת לר"מ בחיוב לא תענה, ובמאי פליגי (3)

ג. מנין דלוקין על לאו שאין בו מעשה (3) והדחיות.

דף ה

דף ז

- א. הפטורים מגלות ומנין (9)
ב. המח' בנשמטה שליבה, והאופן דחייב (4)
ג. מחלוקת רבי ורבנן (2) ומ"ט.

ג. האופנים ברשות ומצוה (4)
 ד. סוגי האנשים וחובתם בגלות (4)
 ה. האופן דישראל לוקה ע"י עבד (3)

א. הטעם דזורק אבן לרה"ר גולה (5)
 ב. דיני זורק אבן (3)

הושלמה סדרת "דרך ישרה" על כל הש"ס! יצאו לאור בס"ד מסכתות:

מכות שבועות	יבמות	ברכות
עבודה זרה הוריות	כתובות	שבת
זבחים	נדרים	עירובין
מנחות	נזיר סוטה	פסחים
חולין	גיטין	שקלים ר"ה
בכורות	קידושין	יומא
ערכין-תמורה	בבא קמא	סוכה
כריתות-מעילה	בבא מציעא	ביצה תענית
נדה	בבא בתרא א-ב	מגילה-פורים
	סנהדרין א-ב	מו"ק חגיגה

ניתן להשיג: בטל' 054-8479220, ת.ד. 5053 בני ברק, yesodot100@gmail.com מחיר: 5 ₪.

חיבורים נוספים מבית "דרך ישרה":

נשיח בחוקין 1270 מצוות לפי כל השיטות של מוני תרי"ג המצוות.	שירת ישראל - סוגיות מסכת ב"ק.	באהבת תשגה תמיד - שיחות באהבת תורה ודרכי זכירתה מהגאון רבי בונים שרייבר שליט"א.
בחקותין אשתעשעתיים לתורה - לוחות ללימוד יומי לכל יהודי, עם הרב מרדכי גנוט שליט"א.	קיצור חודים מנוקד ומסודר.	איזוהי דרך ישרה - כיצד ללמוד לשנן ולזכור, עם הכנה למסכת מכות.
	קיצור אלשין וות	הקדמות ומושגים - סדר קדשים, ובקרוב בס"ד על סדרי זרעים וטהרות.
	קיצור אלשין אסתו	
	קיצור אלשין איכה בקרוב בס"ד על שה"ש וקהלת.	

« ניתן להצטרף לקהל הקוראים, ולקבל את העלון במייל לפרטים תגובות והערות: yesodot100@gmail.com ~266~
 המוערכת